

LT
PRIEDAS

Finansinių pataisų, susijusių su išlaidomis, Sąjungos finansuotomis pagal pasidalijamąjį valdymą, kurias reikia atlikti dėl viešojo pirkimo taisyklių nesilaikymo, nustatymo gairės

Turinys

1.	Įvadas	2
1.1.	Gairių tikslas ir taikymo sritis	2
1.2.	Teisinis pagrindas ir susiję dokumentai	3
1.2.1.	<i>Finansinių pataisų gairės</i>	4
1.2.2.	<i>Sąjungos teisė, taikoma sudarant sutartis, kurioms viešojo pirkimo direktyvos netaikomos arba taikomos tik iš dalies</i>	4
1.3.	Kriterijai, taikomi sprendžiant, kokią pataisos normą taikyti	5
2.	Pagrindinės pažeidimų rūšys ir atitinkamos finansinių pataisų normos	7
2.1.	Skelbimas apie pirkimą ir konkurso specifikacijos	7
2.2.	Pasiūlymų vertinimas	12
2.3.	Sutarties vykdymas	15

1. Įvadas

1.1. Gairių tikslas ir taikymo sritis

Finansinių pataisų gairės pirmiausia turėtų būti taikomos, kai pažeidžiamos viešojo pirkimo taisyklės, taikomos sutartims, finansuojamoms iš Sąjungos biudžeto pagal pasidalijamąjį valdymą. Šios viešojo pirkimo taisyklės nustatytos direktyvose dėl viešojo pirkimo, kaip nurodyta 1.2 skirsnyje (toliau – direktyvos), ir atitinkamoje nacionalinėje teisėje.

2 skirsnyje pateiktos pataisų normos taip pat taikomos sutartims, kurioms direktyvos netaikomos arba taikomos tik iš dalies¹. 2 skirsnyje nustatytos 5–100 % intervalo normos atitinka išdėstytas 2011 m. spalio 19 d. Komisijos sprendime, kuriuo patvirtinamos gairės dėl principų, kriterijų ir orientacinių normų, taikytinų Komisijai darant finansines pataisas pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006¹ 99 ir 100 straipsnius (toliau – sprendimas dėl finansinių pataisų). Siekiant taikyti 2006 m. liepos 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1198/2006 97 ir 98 straipsnius, tokios pačios pataisų normos buvo nustatytos *mutantis mutandis* Gairėse dėl finansinių pataisų principų, kriterijų ir orientacinių normų, taikytinų Komisijai darant finansines pataisas pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1198/2006, taikomose Europos žuvininkystės fondui (toliau – EŽF gairės). Siekiant taikyti 2007 m. birželio 25 d. Tarybos sprendimo 2007/435/EB 44 straipsnį, 2007 m. gegužės 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo 573/2007/EB 46 straipsnį, 2007 m. gegužės 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo 574/2007/EB 48 straipsnį ir 2007 m. gegužės 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo 575/2007/EB 46 straipsnį, panašaus metodo taip pat laikytasi 2011 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendime C(2011) 9771 dėl taikytinų principų, kriterijų ir orientacinių normų Komisijai darant finansines su keturiais Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrosios programos fondais susijusias pataisas (toliau – IF, ERFIII, EBF ir RF sprendimas dėl finansinių pataisų).

Šiomis gairėmis pakeičiamos ir atnaujinamos ankstesnės gairės tuo pačiu klausimu (žr. šio sprendimo 5 konstatuojamąją dalį). Atnaujintose gairėse atsižvelgiama į patirtį, įgytą taikant ankstesnes gaires ir siekiama išsamiau paaiškinti, kokio dydžio pataisas taikyti, laikantis proporcingumo principo ir atsižvelgiant į atitinkamą teismo praktiką. Pagrindiniai skirtumai, palyginti su ankstesnėmis gairėmis yra šie: 1) paaiškinamas tam tikrais atvejais taikytinų pataisų dydis, be kita ko, nustatant aiškesnius kriterijus; 2) įtraukiami papildomi, ankstesnėse gairėse nenurodyti pažeidimai, tačiau atitinkantys atvejus, kai pažeidimai buvo nustatyti atliekant Sąjungos auditą ir dėl kurių buvo padarytos finansinės pataisos; 3) suderinamas pataisų dydis, įtraukiant pirkimo sutartis, kurioms taikomos direktyvos ir Sutarčių principai. Be to, gairių taikymo sritis išsiplėtė, nes naujosios gairės taip pat taikomos ne tik struktūrinių fondų ar Sanglaudos fondo išlaidoms.

Šios gairės turėtų būti taikomos, kai daromos finansinės pataisos yra susijusios su pažeidimais, nustatytais po gairių priėmimo dienos. Kiek tai susiję su audito nustatytais faktais ir struktūrinių fondų, Sanglaudos fondo, Europos žuvininkystės fondo ir keturių Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrosios programos fondų finansinėmis pataisomis, dėl kurių su valstybėmis narėmis gairių priėmimo dieną vykdoma prieštaravimo procedūra, Komisija taikys ankstesnes gaires

¹ C(2011) 7321 galutinis.

(minėtas šio sprendimo 5 konstatuojamojoje dalyje) arba šias gaires, užtikrindama, kad pataisos norma būtų palankesnė valstybei narei.

Šiose gairėse taip pat atsižvelgiama į poreikį ištaisyti konkursų vertinimus, kuriems įtakos turėjo interesų konfliktai; dėl jų 2 skirsnyje nustatytas specialios rūšies pažeidimas (žr. pažeidimą Nr. 21).

Šiomis gairėmis taip pat padedama laikytis Europos Parlamento 2010 m. biudžeto įvykdymo patvirtinimo rekomendacijos viešojo pirkimo klaidų taisymą suderinti šiose politikos srityse: žemės ūkio ir gamtos išteklių, sanglaudos, energetikos ir transporto, taip pat siekti labiau suderinti Europos Audito Rūmų ir Komisijos viešojo pirkimo pažeidimų kiekybinį vertinimą. Siekdama laikytis minėtos Europos Parlamento rekomendacijos Komisija paragins Europos Audito Rūmus taikyti šias gaires atliekant auditą.

2 skirsnyje aprašytos pažeidimų rūšys yra dažniausiai nustatytos pažeidimų rūšys. Kiti tame skirsnyje nenurodyti pažeidimai turėtų būti taisomi pagal proporcingumo principą ir, jei įmanoma, pagal analogiją su šiose gairėse nustatytais pažeidimų rūšimis.

Jei Komisija nustato pažeidimų, susijusių su viešojo pirkimo taisyklių nesilaikymu, taikytiną finansinės pataisos dydį ji nustato pagal šias gaires. Finansinės pataisos dydis apskaičiuojamas atsižvelgiant į Komisijai deklaruotą išlaidų sumą ir yra susijęs su sutartimi (arba jos dalimi), kuriai pažeidimas daro poveikį. Tinkamo dydžio procentinė norma taip pat taikoma atitinkamos sutarties susijusių Komisijai deklaruotų išlaidų sumai. Ta pati pataisos norma turėtų būti taikoma ir bet kurioms būsimoms išlaidoms, susijusioms su ta pačia pažeidimo paveikta sutartimi, prieš Komisijai patvirtinant išlaidas. Praktinis pavyzdys: Komisijai deklaruota išlaidų suma, susijusi su darbų sutartimi, sudaryta pritaikius neteisėtus kriterijus, yra 10 000 000 EUR. Jei taikoma pataisos norma yra 25 %, iš išlaidų suvestinės Komisijai išskaičiuojama 2 500 000 EUR suma. Todėl Sąjungos finansavimas sumažinamas remiantis atitinkama finansavimo norma. Jeigu vėliau nacionalinės institucijos ketina deklaruoti papildomas išlaidas, susijusias su ta pačia sutartimi, kuriai daro poveikį tas pats pažeidimas, tokioms išlaidoms turėtų būti taikoma ta pati pataisos norma. Galiausiai visa su sutartimi susijusių mokėjimų vertė yra ištaisyta pagal tą pačią pataisos normą.

Jeigu valstybės narės nustato pažeidimųⁱⁱ, jos turi atlikti reikiamas pataisas. Valstybių narių kompetentingoms institucijoms rekomenduojama taikyti tuos pačius kriterijus ir normas, taisant savo tarnybų nustatytus pažeidimus, nebent jos taiko griežtesnius standartus.

1.2. Teisinis pagrindas ir susiję dokumentai

Šiose gairėse atsižvelgiama į Reglamento (ES, EURATOM) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių 80 straipsnio 4 dalį, konkrečių sektorių taisykles, taikomas Sąjungos bendrajam finansavimui pagal pasidalijamąjį valdymą, direktyvasⁱⁱⁱ ir susijusius dokumentus, nurodytus 1.2.1 ir 1.2.2 skirsniuose, visų pirma sprendimą dėl finansinių pataisų, EŽF gaires ir Komisijos aiškinamąjį komunikatą Nr. 2006/C 179/02 dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos.

2 skirsnyje daroma nuoroda į 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų

sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo² ir 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo³. Jeigu viešojo pirkimo procedūrai arba sutarčiai taikoma pirmesnė ar paskesnė direktyva, pataisos atliekamos, kai įmanoma, pagal 2 skirsnį, arba pagal analogiją su tame skirsnyje aprašytais atvejais. Be to, nagrinėjant pažeidimus reikėtų atsižvelgti ir į įvairias valstybių narių viešojo pirkimo nuostatas, kuriomis perkeltos minėtos direktyvos.

1.2.1. Finansinių pataisų gairės

Sprendimas dėl finansinių pataisų taikomas 2007–2013 m. programavimo laikotarpiui^{iv}, jame nustatyta bendroji sistema ir fiksuotosios finansinių pataisų normos, kurias turi taikyti Komisija pagal Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialiniam fondui ir Sanglaudos fondo pasidalijamojo valdymo metodą. EŽF gairėse taip pat atsižvelgiama į tą patį metodą, nustatytą sprendime dėl finansinių pataisų. Šiose gairėse laikomasi tokio paties principo ir pataisų normų. IF, ERFIII, EBF ir RF sprendimu dėl finansinių pataisų taip pat patvirtinamas šio metodo taikymas keturiems Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrosios programos fondams. Dokumentu Nr. VI/5330/97 nustatomos gairės dėl finansinių pasekmių apskaičiavimo rengiant sprendimą dėl EŽUOGF Garantijų skyriaus sąskaitų patvirtinimo.

1.2.2. Sąjungos teisė, taikoma sudarant sutartis, kurioms viešojo pirkimo direktyvos netaikomos arba taikomos tik iš dalies

Kaip išdėstyta Komisijos aiškinamajame komunikate Nr. 2006/C 179/02 dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos (toliau – aiškinamasis komunikatas), Europos Sąjungos Teisingumo Teismas patvirtino, kad „EB sutarties taisyklės ir principai taip pat taikomi sutartimis, kurioms netaikomos direktyvos“.

Pagal aiškinamojo komunikato 1.1 ir 1.2 dalis valstybių narių perkančiosios organizacijos, sudarydamos Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo reglamentuojamas viešojo pirkimo–pardavimo sutartis, privalo laikytis šios sutarties taisyklių ir principų. Šiuos principus sudaro laisvas prekių judėjimas (SESV 34 straipsnis), įsisteigimo teisė (SESV 49 straipsnis), laisvė teikti paslaugas (SESV 56 straipsnis), nediskriminavimo bei vienodo požiūrio, skaidrumo, proporcingumo ir abipusio pripažinimo principai.

Teisingumo Teismas parengė būtiniausius viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių sudarymo standartus, tiesiogiai pagrįstus EB sutarties taisyklėmis ir principais. Vienodo požiūrio ir nediskriminavimo dėl pilietybės principai reiškia, kad būtina siekti skaidrumo. Remiantis Teisingumo Teismo praktika^v, tai įpareigojimas, „pagal kurį kiekvienam galimam konkurso dalyviui būtina užtikrinti tinkamą viešumo laipsnį, leidžiantį konkuruoti dėl viešojo paslaugų pirkimo ir kontroliuoti konkurso procedūrą nešališkumą“.

Sąvoka „tinkamas viešumo laipsnis“^{vi} turi būti aiškinama atsižvelgiant į Sutartyje įtvirtintus principus, išaiškintus Teisingumo Teismo ir apibendrintus aiškinamajame komunikate.

² OL L 134, 2004 4 30, p. 1–113.

³ OL L 134, 2004 4 30, p. 114–240.

Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo sprendimus byloje C-412/04⁴, sujungtose bylose C-147/06 ir C-148/06⁵ ir byloje C-507/03⁶, vykdamt pažeidimo nagrinėjimo procedūrą, kai teigiama, kad nesilaikoma Sutarties taisyklių ir principų „Komisija turi nustatyti“:

- nepaisant to, kad sutarčiai direktyvų nuostatos netaikomos arba taikomos tik iš dalies, atitinkama sutartis „kelia aiškų kitoje nei perkančiosios organizacijos valstybėje narėje įsteigtos įmonės susidomėjimą ir kad

- *neturėdama prieigos prie adekvačios informacijos iki pirkimo sutarties sudarymo ši įmonė negalėjo pareikšti susidomėjimo šiuo pirkimu*^{cvii}.

Pagal sprendimo byloje C-507/03 34 punktą „vien Komisijos nurodymo, kad ji yra gavusi skundą dėl nagrinėjamo pirkimo, nepakanka įrodyti, kad šis pirkimas kelia aiškų tarptautinį susidomėjimą ir todėl pripažinti įsipareigojimų neįvykdymą“.

Šiomis aplinkybėmis, nustatant atvejus, kai akivaizdžiai sutartyse, kurioms direktyvų nuostatos netaikomos arba taikomos tik iš dalies, nesilaikoma skaidrumo ir nediskriminavimo principų, reikia nustatyti, ar yra dalykų, kurie pagrįstų tarptautinį susidomėjimą, be kita ko:

- sutarties dalykas,

- jos numatoma vertė, atitinkamos sektoriaus ypatybės (dydis, rinkos struktūra, komercinė veikla ir kt.),

- geografinė veiklos vieta,

- įrodymai, kad yra pasiūlymų iš kitų valstybių narių arba kitos valstybės narės įmonės išreikškė susidomėjimą.

Nepaisant to, ar yra aiškus tarptautinis susidomėjimas sutartimi^{viii}, kuriai direktyvų nuostatos netaikomos arba taikomos tik iš dalies, reikia išnagrinėti, ar su ta sutartimi susijusios deklaruotos išlaidos atitinka nacionalines viešojo pirkimo taisykles.

Jeigu yra tarptautinis susidomėjimas arba jeigu nesilaikoma nacionalinės teisės aktų, Komisija gali pasiūlyti taikyti finansines pataisas, remdamasi 1.3 skirsnyje nustatytais kriterijais ir 2 skirsnyje apibrėžtomis pataisų normomis. Vertindama nacionalinės viešojo pirkimo teisės nesilaikymo atvejus Komisija atsižvelgia į kompetentingų nacionalinių institucijų nacionalines aiškinimo taisykles.

1.3. Kriterijai, taikomi sprendžiant, kokią pataisos normą taikyti

Šiose gairėse nustatytos 5, 10, 25 ir 100 % pataisų normos, taikomos sutarties išlaidoms. Jomis atsižvelgiama į pažeidimo sunkumą ir proporcingumo principą. Šios pataisų normos taikomos, kai neįmanoma tiksliai apskaičiuoti finansinio poveikio atitinkamai sutarčiai.

Pažeidimo, susijusio su viešojo pirkimo taisyklių nesilaikymu, sunkumas ir susijęs finansinis poveikis Sąjungos biudžetui vertinamas atsižvelgiant į šiuos veiksnius: konkurencijos lygį,

⁴ *Komisija prieš Italiją*, [2008], Rink. p. I-619.

⁵ *SECAP SpA ir Santorso Soc. prieš Comune di Torino*, [2008] Rink. p. I-3565.

⁶ *Komisija prieš Airiją*, [2007], Rink. p. I-9777.

skaidrumą ir vienodą požiūrį. Kai taisyklių nesilaikymas atgraso galimus konkurso dalyvius arba kai nesilaikant taisyklių sutartis sudaroma ne su tuo konkurso dalyviu, su kuriuo ji turėjo būti sudaryta – tai ženklas, kad pažeidimas yra sunkus.

Kai pažeidimas yra tik formalaus pobūdžio ir neturi jokio faktinio ar galimo finansinio poveikio, pataisos nedaromos.

Kai nustatomi keli tos pačios konkurso procedūros pažeidimai, pataisų normos nesudedamos, o pataisos norma (5, 10, 25 arba 100 %) nustatoma pagal sunkiausią pažeidimą.

Jeigu tam tikros rūšies pažeidimas ištaisomas, bet valstybė narė nesiima tinkamų taisomųjų priemonių dėl kitų su tos pačios rūšies pažeidimu susijusių konkurso procedūrų, finansinių pataisų normos gali būti padidintos (pvz., iki 10, 25 arba 100 %).

100 % finansinė pataisa gali būti taikoma sunkiausiais atvejais, kai dėl pažeidimo teikiama pirmenybė tam tikram (-iems) konkurso dalyviui (-iams) ar kandidatui (-ams) arba pažeidimas susijęs su sukčiavimu, kurį nustatė kompetentingos teisminės ar administracinės įstaigos.

2. PAGRINDINĖS PAŽEIDIMŲ RŪŠYS IR ATITINKAMOS FINANSINIŲ PATAISŲ NORMOS

2.1. Skelbimas apie pirkimą ir konkurso specifikacijos

Nr.	Pažeidimo rūšis	Taikoma teisė ir (arba) informacinis dokumentas	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
1.	Nėra skelbimo apie pirkimą	Direktyvos 2004/18/EB 35 ir 58 straipsniai Direktyvos 2004/17/EB 42 straipsnis Komisijos aiškinamojo komunikato 2006/C 179/02 2.1 skirsnis	Skelbimas apie pirkimą nebuvo paskelbtas pagal atitinkamas taisykles (t. y. paskelbimas <i>Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje</i> , kai to reikalaujama pagal direktyvas ^{ix}).	100 % 25 %, jei pagal direktyvas skelbimas apie pirkimą yra privalomas, bet jis nebuvo paskelbtas <i>Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje</i> , nors buvo paskelbtas taip, kad buvo užtikrinta, jog kitoje valstybėje narėje esanti įmonė gautų tinkamą su viešuoju pirkimu susijusią informaciją iki sutarties sudarymo ir galėtų pateikti pasiūlymą arba išreikšti susidomėjimą šia sutartimi. Praktiškai tai reiškia, kad skelbimas apie pirkimą buvo paskelbtas nacionaliniu lygmeniu (pagal nacionalinės teisės aktus arba susijusias taisykles) arba laikytasi pagrindinių skelbimo apie pirkimą standartų. Daugiau informacijos apie šiuos standartus rasite Komisijos aiškinamojo komunikato 2006/C 179/02 2.1 skirsnyje.
2.	Dirbtinis viešojo darbų, paslaugų ar prekių pirkimo sutarčių	Direktyvos 2004/18/EB 9 straipsnio 3 dalis	Darbų projektas arba pasiūlytas tam tikro prekių kiekio ir (arba) paslaugų pirkimas yra	100 % 25 %, jei pagal direktyvas skelbimas

Nr.	Pažeidimo rūšis	Taikoma teisė ir (arba) informacinis dokumentas	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
	suskaidymas	Direktyvos 2004/17/EB 17 straipsnio 2 dalis	suskirstomas ir nebepatenka į direktyvų taikymo sritį, taigi visiems darbų, paslaugų arba prekių kartu pirkimas nebeskelbiamas <i>Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje</i> .	apie pirkimą yra privalomas, bet jis nebuvo paskelbtas <i>Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje</i> , nors buvo paskelbtas taip, kad buvo užtikrinta, jog kitoje valstybėje narėje esanti įmonė gautų tinkamą su viešuoju pirkimu susijusią informaciją iki sutarties sudarymo ir galėtų pateikti pasiūlymą arba išreikšti susidomėjimą šia sutartimi. Praktiškai tai reiškia, kad skelbimas apie pirkimą buvo paskelbtas nacionaliniu lygmeniu (pagal nacionalinės teisės aktus arba susijusias taisykles) arba laikytasi pagrindinių skelbimo apie pirkimą standartų. Daugiau informacijos apie šiuos standartus rasite Komisijos aiškinamojo komunikato 2006/C 179/02 2.1 skirsnyje.
3.	Nesilaikoma: - pasiūlymų priėmimo terminų arba - paraiškų dalyvauti konkurse priėmimo	Direktyvos 2004/18/EB 38 straipsnis Direktyvos 2004/17/EB 45 straipsnis	Pasiūlymų (arba paraiškų dalyvauti konkurse) priėmimo terminai buvo trumpesni už nustatytuosius direktyvose.	25 %, jei laikotarpis sutrumpintas > = 50 %. 10 %, jei laikotarpis sutrumpintas > = 30 %. 5 %, jei laikotarpis sutrumpintas kitaip (ši pataisos norma gali būti sumažinta iki 2–5 %, kai nemanoma, kad trūkumo

Nr.	Pažeidimo rūšis	Taikoma teisė ir (arba) informacinis dokumentas	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
	terminų ^x .			pobūdis ir sunkumas pateisina 5 % pataisos normą.
4.	Nepakanka laiko galimiems konkurso dalyviams ir (arba) kandidatams gauti konkurso dokumentus	Direktyvos 2004/18/EB 39 straipsnio 1 dalis Direktyvos 2004/17/EB 46 straipsnio 1 dalis	Per mažai laiko galimiems konkurso dalyviams ir (arba) kandidatams gauti konkurso dokumentus, taigi sukuriama nepateisinamos kliūtys, trukdančios atverti viešąjį pirkimą konkurencijai. Pataisos taikomos kiekvienu atskiru atveju. Nustatant pataisų dydį, bus atsižvelgiama į galimus švelninančius veiksnius, susijusius su sutarties specifiška ir sudėtingumu, ypač į galimą administracinę naštą arba kliūtis teikiant konkurso dokumentus.	25 %, jeigu laikotarpis, per kurį galimi konkurso dalyviai ir (arba) kandidatai turi gauti konkurso dokumentus, yra trumpesnis nei 50 % pasiūlymų teikimo laikotarpis (pagal atitinkamas nuostatas). 10 %, jeigu laikotarpis, per kurį galimi konkurso dalyviai ir (arba) kandidatai turi gauti konkurso dokumentus, yra trumpesnis nei 60 % pasiūlymų teikimo laikotarpis (pagal atitinkamas nuostatas). 5 %, jeigu laikotarpis, per kurį galimi konkurso dalyviai ir (arba) kandidatai turi gauti konkurso dokumentus, yra trumpesnis nei 80 % pasiūlymų teikimo laikotarpis (pagal atitinkamas nuostatas).
5.	Nepaskelbiami: - pratęsti pasiūlymų teikimo terminai	Direktyvos 2004/18/EB 2 straipsnis ir 38 straipsnio 7 dalis Direktyvos 2004/17/EB 10 straipsnis	Pasiūlymų teikimo terminai (arba paraiškų dalyvauti konkurse teikimo terminai) buvo pratęsti ir apie tai nepaskelbta pagal atitinkamas taisykles (t. y. jeigu	10 % Pataisos gali būti sumažintos iki 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.

Nr.	Pažeidimo rūšis	Taikoma teisė ir (arba) informacinis dokumentas	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
	arba - pratęsti paraiškų dalyvauti konkurse teikimo terminai ^{x1} .	ir 45 straipsnio 9 dalis	viešajam pirkimui taikomos direktyvos, jis skelbiamas <i>Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje</i> .	
6.	Atvejai, kuriais negalima pateisinti derybų procedūros, iš anksto paskelbus apie pirkimą	Direktyvos 2004/18/EB 30 straipsnio 1 dalis	Perkančioji organizacija įvykdžiusi derybų procedūrą, po to, kai paskelbė apie pirkimą, sudaro viešojo pirkimo sutartį, nors tokia procedūra nėra pateisinama atitinkamomis nuostatomis.	25 % Pataisa gali būti sumažinta iki 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.
7.	Sudarant gynybos ir saugumo srities viešojo pirkimo sutartis, kurioms konkrečiai taikoma Direktyva 2009/81/EB, – netinkamas pagrindimas, kodėl nepaskelbta apie pirkimą	Direktyva 2009/81/EB	Perkančioji organizacija sudaro gynybos ir saugumo srities viešojo pirkimo sutartis, vykdydama konkurencinį dialogą arba derybų procedūrą, nepaskelbusi apie pirkimą, nors aplinkybės nepateisina tokios procedūros taikymo.	100 % Pataisa gali būti sumažinta iki 25, 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.
8.	Nenurodomi: - atrankos kriterijai skelbime apie pirkimą ir (arba) - atrankos kriterijai (ir jų	Direktyvos 2004/18/EB 36, 44, 45–50 ir 53 straipsniai ir jos VII-A („Informacija, pateikiama skelbimuose apie viešuosius pirkimus“, 17 ir 23 punktai) bei VII-B („Informacija, pateikiama skelbimuose dėl viešosios	Skelbime apie pirkimą nėra nustatyti atrankos kriterijai ir (arba) nei skelbime apie pirkimą, nei konkurso specifikacijose nėra	25 % Pataisa gali būti sumažinta iki 10 arba 5 %, jei atrankos ir sutarties sudarymo kriterijai buvo nurodyti skelbime apie pirkimą (arba konkurso specifikacijose dėl sutarties sudarymo kriterijų), tačiau

Nr.	Pažeidimo rūšis	Taikoma teisė ir (arba) informacinis dokumentas	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
	korekciniai koeficientai) skelbime apie pirkimą arba konkurso specifikacijose	darbų koncesijos“, 5 punktas) priedai. Direktyvos 2004/17/EB 42, 54 ir 55 straipsniai ir XIII priedas	pakankamai išsamiai aprašyti sutarties sudarymo kriterijai ir jų korekciniai koeficientai.	nepakankamai išsamiai.
9.	Skelbime apie pirkimą arba konkurso specifikacijose nurodyti neteisėti ir (arba) diskriminaciniai atrankos ir (arba) sutarties sudarymo kriterijai	Direktyvos 2004/18/EB 45, 50 ir 53 straipsniai Direktyvos 2004/17/EB 54 ir 55 straipsniai	Atvejai, kai subjektai susilaikė nuo pasiūlymo teikimo dėl neteisėtų atrankos ir (arba) sutarties sudarymo kriterijų, nustatytų skelbime apie pirkimą arba konkurso dokumentuose. Pavyzdžiui: - prievolė jau būti įsisteigusiam ar turėti atstovybę šalyje ar regione; - reikalavimas konkurso dalyviams turėti patirties šalyje arba regione.	25 % Pataisa gali būti sumažinta iki 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.
10.	Atrankos kriterijai nesusiję su sutarties dalyku arba jam neproporcingi	Direktyvos 2004/18/EB 44 straipsnio 2 dalis Direktyvos 2004/17/EB 54 straipsnio 2 dalis	Kai galima įrodyti, kad konkrečiai sutarčiai nustatyti minimalūs pajėgumai nėra susiję su sutarties dalyku ir nėra jam proporcingi, ir dėl to neužtikrinamos vienodos	25 % Pataisa gali būti sumažinta iki 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.

Nr.	Pažeidimo rūšis	Taikoma teisė ir (arba) informacinis dokumentas	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
			galimybės konkurso dalyviams arba sukuriamos nepateisinamos kliūtys, trukdančios atverti viešąjį pirkimą konkurencijai.	
11.	Diskriminacinės techninės specifikacijos	Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnio 2 dalis Direktyvos 2004/17/EB 34 straipsnio 2 dalis	Nustatomi per daug specifiniai techniniai standartai, ir dėl to neužtikrinamos vienodos sąlygos visiems konkurso dalyviams arba sukuriamos nepateisinamos kliūtys, trukdančios atverti viešąjį pirkimą konkurencijai.	25 % Pataisa gali būti sumažinta iki 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.
12.	Nepakankamai apibrėžtas sutarties dalykas	Direktyvos 2004/18/EB 2 straipsnis Direktyvos 2004/17/EB 10 straipsnis Byla C-340/02 (<i>Komisija prieš Prancūziją</i>) ir byla C-299/08 (<i>Komisija prieš Prancūziją</i>)	Aprašymas skelbime apie pirkimą ir (arba) konkurso specifikacijose yra nepakankamas, kad galimi konkurso dalyviai ir (arba) kandidatai galėtų nustatyti sutarties dalyką.	10 % Pataisos gali būti sumažintos iki 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą. Jei nepaskelbta apie įgyvendintus darbus, atitinkamai sumai taikoma 100 % pataisa.

2.2. Pasiūlymų vertinimas

Nr.	Pažeidimo rūšis	Teisinis ir (arba) dokumentai pagrindas susiję	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma

Nr.	Pažeidimo rūšis	Teisinis pagrindas ir (arba) dokumentai	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
13.	Atrankos kriterijai pakeisti atplėšus vokus su pasiūlymais, todėl konkurso dalyviai priimti neteisingai	Direktyvos 2004/18/EB 2 straipsnis ir 44 straipsnio 1 dalis Direktyvos 2004/17/EB 10 straipsnis ir 54 straipsnio 2 dalis	Atrankos kriterijai buvo pakeisti vykdant atranką, todėl priimti konkurso dalyviai, kurie neturėjo būti priimti, jeigu būtų buvę taikyti paskelbti atrankos kriterijai.	25 % Pataisa gali būti sumažinta iki 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.
14.	Atrankos kriterijai pakeisti atplėšus vokus su pasiūlymais, todėl konkurso dalyviai atmesti neteisingai	Direktyvos 2004/18/EB 2 straipsnis ir 44 straipsnio 1 dalis Direktyvos 2004/17/EB 10 straipsnis ir 54 straipsnio 2 dalis	Atrankos kriterijai buvo pakeisti vykdant atranką, todėl atmesti tie konkurso dalyviai, kurie turėjo būti priimti, jeigu būtų buvę taikyti paskelbti atrankos kriterijai.	25 % Pataisa gali būti sumažinta iki 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.
15.	Konkurso dalyvių ir (arba) kandidatų vertinimas taikant neteisėtus atrankos arba sutarties sudarymo kriterijus	Direktyvos 2004/18/EB 53 straipsnis Direktyvos 2004/17/EB 55 straipsnis	Vertinant konkurso dalyvius ir (arba) kandidatus atrankos kriterijai buvo naudojami kaip sutarties sudarymo kriterijai arba nesilaikyta skelbime apie pirkimą arba konkurso specifikacijose nurodytų sutarties sudarymo kriterijų (arba atitinkamų smulkesnių kriterijų arba korekcinių koeficientų), todėl taikyti neteisėti atrankos arba sutarties sudarymo kriterijai. Pavyzdys. Sutarties sudarymui taikyti smulkesni kriterijai nėra susiję su skelbime apie pirkimą arba konkurso specifikacijose nurodytais sutarties sudarymo kriterijais.	25 % Pataisa gali būti sumažinta iki 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.

Nr.	Pažeidimo rūšis	Teisinis pagrindas ir (arba) dokumentai	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
16.	Skaidrumo ir (arba) vienodo požiūrio stoka vertinimo etape	Direktyvos 2004/18/EB 2 ir 43 straipsniai Direktyvos 2004/17/EB 10 straipsnis	Audito seka, visų pirma susijusi su kiekvienam pasiūlymui skiriamais balais, yra neaiški, nepagrįsta, nepakankami skaidri arba jos iš viso nėra, ir (arba) vertinimo ataskaitos nėra arba joje pateikiama ne visa pagal atitinkamas nuostatas reikalaujama informacija.	25 % Pataisa gali būti sumažinta iki 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.
17.	Pasiūlymas pakeistas vertinimo etape	Direktyvos 2004/18/EB 2 straipsnis Direktyvos 2004/17/EB 10 straipsnis	Perkančioji organizacija leidžia konkurso dalyviui ir (arba) kandidatui pakeisti savo pasiūlymą, kai pasiūlymai vertinami.	25 % Pataisa gali būti sumažinta iki 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.
18.	Derybos sutarties sudarymo procedūros metu	Direktyvos 2004/18/EB 2 straipsnis Direktyvos 2004/17/EB 10 straipsnis	Pagal atvirą arba ribotą procedūrą perkančioji organizacija derasi su konkurso dalyviais vertinimo etapu, ir dėl to iš esmės pakeičiamos pradinės skelbime apie pirkimą arba konkurso specifikacijose nustatytos sąlygos.	25 % Pataisa gali būti sumažinta iki 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.
19.	Derybų procedūra iš anksto paskelbus apie pirkimą, kai iš	Direktyvos 2004/18/EB 30 straipsnis	Vykdant derybų procedūrą, iš anksto paskelbus apie pirkimą, pradinės sutarties sąlygos buvo iš esmės	25 % Pataisa gali būti

Nr.	Pažeidimo rūšis	Teisinis pagrindas ir (arba) dokumentai	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
	esmės pakeičiamos skelbime apie pirkimą arba konkurso specifikacijose nustatytos sąlygos ^{xii}		pakeistos, todėl buvo pagrindas skelbti naują konkursą.	sumažinta iki 10 arba 5 %, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą.
20.	Atmesti pasiūlymai, kuriuose siūloma labai maža kaina	Direktyvos 2004/18/EB 55 straipsnis Direktyvos 2004/17/EB 57 straipsnis	Pasiūlymuose nurodytos prekių, darbų ar paslaugų kainos yra neįprastai mažos, tačiau perkančioji organizacija, prieš atmesdama tokius pasiūlymus, nepaprašo raštu pateikti informacijos apie pasiūlymo sudedamieji elementai, kurie, jos nuomone, yra svarbūs.	25 %
21.	Interesų konfliktas	Direktyvos 2004/18/EB 2 straipsnis Direktyvos 2004/17/EB 10 straipsnis	Kai kompetentinga teisminė arba administracinė institucija nustato interesų konfliktą, susijusį su Sąjungos lėšų gavėju arba perkančiąja organizacija.	100 %

2.3. Sutarties vykdymas

Nr.	Pažeidimo rūšis	Teisinis pagrindas ir (arba) dokumentai	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
22.	Iš esmės pakeisti skelbime apie	Direktyvos	Esminiai sutarties sudarymo elementai	25 % sutarties vertės

Nr.	Pažeidimo rūšis	Teisinis pagrindas ir (arba) susiję dokumentai	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
	pirkimą arba konkurso specifikacijose nustatyti sutarties elementai ^{xiii}	<p>2004/18/EB 2 straipsnis</p> <p>Direktyvos 2004/17/EB 10 straipsnis</p> <p>Teismo praktika:</p> <p>Sprendimas <i>CAS Succhi di Frutta SpA</i>, C-496/99, [2004], Rink. p. I-3801, 116 ir 118 punktai</p> <p>Sprendimas <i>Komisija prieš Prancūziją</i>, C-340/02, [2004], Rink. p. I-9845</p> <p>Sprendimas <i>Wall AG</i>, C-91/08, [2010], Rink. p. I- 2815</p>	(neišimtinai) yra: kaina ^{xiv} , darbų pobūdis, užbaigimo terminas, mokėjimo sąlygos ir naudojamos medžiagos. Kiekvienu konkrečiu atveju visada būtina išanalizuoti, kokie elementai yra esminiai.	<p>plius</p> <p>papildoma sutarties vertė, gauta iš esmės pakeitus sutarties elementus.</p>

Nr.	Pažeidimo rūšis	Teisinis pagrindas ir (arba) susiję dokumentai	Pažeidimo aprašymas	Pataisos norma
23.	Susiaurinta sutarties taikymo sritis	Direktyvos 2004/18/EB straipsnis 2 Direktyvos 2004/17/EB straipsnis 10	Sutartis buvo sudaryta laikantis direktyvų, tačiau vėliau susiaurinta jos taikymo sritis.	Taikymo srities susiaurinimo vertė plus 25 % galutinės taikymo srities vertės (tik, kai taikymo sritis sumažinta iš esmės).
24.	Sudarytos papildomos viešojo darbų, paslaugų ar prekių pirkimo sutartys (jeigu dėl tokio sudarymo iš esmės pakeičiamos pradinės sutarties sąlygos ^{xv}) be konkurso, nenustačius nė vienos iš šių sąlygų: - ypatingos skubos, sukeltos nenumatytų įvykių; - nenumatytų aplinkybių ^{xvi} , susijusių su papildomais darbais, paslaugomis ar prekėmis.	Direktyvos 2004/18/EB straipsnio 1 dalies c punktas ir 4 straipsnio a punktas 31 4	Pagrindinė sutartis buvo sudaryta pagal atitinkamas nuostatas, tačiau po to sudaryta viena ar daugiau papildomų viešojo darbų, paslaugų ar prekių pirkimo sutarčių (nesvarbu, įformintų raštu, ar ne) nesilaikant direktyvų nuostatų, t. y. nuostatų, susijusių su derybų procedūra iš anksto neskelbiant dėl ypatingos skubos, sukeltos nenumatytų įvykių arba dėl to, kad sudaromos papildomos viešojo prekių, darbų ar paslaugų pirkimo sutartys.	100 % papildomų sutarčių vertės. Kai bendra papildomų viešojo darbų, paslaugų ar prekių pirkimo sutarčių (nesvarbu, įformintų raštu, ar ne), sudarytų nesilaikant direktyvų nuostatų, vertė neviršija direktyvose nustatytų ribų ir 50 % pradinės sutarties vertės, pataisą galima sumažinti iki 25 %.
25.	Papildomi darbai arba paslaugos, kurių vertė viršija atitinkamose nuostatose nustatytą ribą	Direktyvos 2004/18/EB straipsnio 4 dalies a punkto paskutinė pastraipa 31	Pagrindinė sutartis buvo sudaryta pagal direktyvų nuostatas, tačiau po to sudaryta viena ar daugiau papildomų sutarčių, kurių vertė viršijo pradinės sutarties vertę daugiau kaip 50 % ^{xvii} .	100 % sumos, viršijančios 50 % pradinės sutarties vertės.

GALINĖS IŠNAŠOS:

ⁱ Viešojo pirkimo sutartys, nesiekiančios ribų, kad būtų galima taikyti direktyvas, ir viešojo paslaugų pirkimo sutartys, išvardytos Direktyvos 92/50/EEB I B priede, Direktyvos 93/38/EEB XVI B priede, Direktyvos 2004/18/EB II B priede ir Direktyvos 2004/17/EB XVII B priede.

ⁱⁱ Dėl struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo atkreipiamas dėmesys į toliau nurodytus dalykus.

„Rekomendaciniame dokumente dėl bendrai iš struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu finansuojamų projektų valdymo tikrinimo, kurį turi atlikti valstybės narės“ (2008 m. birželio 5 d. COCOF dokumentas Nr. 08/0020/04), išdėstomas Komisijos požiūris į tai, kaip reikėtų organizuoti valdymo tikrinimą siekiant užkirsti kelią pažeidimams viešojo pirkimo srityje ir juos nustatyti. Kaip nurodyta šiame dokumente „patikrinimai turėtų būti atliekami kuo skubiau po konkretaus pirkimo proceso, nes imtis taisomųjų veiksmų vėliau dažnai būna sunku“.

Valstybė narė turi prievolę užtikrinti, kad finansuojami projektai būtų atrenkami pagal taikomas ES ir nacionalines taisykles (Tarybos reglamento EB Nr. 1083/2006 60 straipsnio a ir b punktai ir 61 straipsnio b punkto ii papunktis), įskaitant susijusias su viešuoju pirkimu:

a) kai atliekant nacionalinę išankstinę kontrolę nustatoma, kad viešojo pirkimo sutarties konkurso tvarka neatitinka viešojo pirkimo taisyklių ir kad **ši sutartis dar nepasirašyta**, vadovaujanti institucija turėtų rekomenduoti naudos gavėjui pradėti naują konkurso procedūrą visiškai laikantis minėtų taisyklių, jeigu naujas konkursas nėra susijęs su itin didelėmis papildomomis išlaidomis. Jei naujas konkursas nepaskelbiamas, vadovaujanti institucija ištaiso pažeidimą, taikydama šias gaires arba griežtesnes nacionalinio lygmens taisykles;

b) jeigu nustatomas pažeidimas **po to, kai sutartis jau pasirašyta ir veiklai patvirtintas finansavimas** (bet kuriuo projekto ciklo etapu), vadovaujanti institucija ištaiso pažeidimą, taikydama šias gaires arba griežtesnes nacionalinio lygmens taisykles.

ⁱⁱⁱ Atsižvelgiant į datą, kada pradėta sutarties sudarymo procedūra, aktualios šios direktyvos: 86/665/EEB, 92/50/EEB, 93/36/EEB, 93/37/EEB, 93/38/EEB, 92/13/EEB, 2001/78/EB, 2004/17/EB, 2004/18/EB. Šis sąrašas tik orientacinis.

^{iv} 2000–2006 m. laikotarpiui Komisijos sprendimu C/2001/476 priimtos „Gairės dėl principų, kriterijų ir orientacinių normų, kurias turi taikyti Komisijos padaliniai, nustatydami finansines pataisas pagal Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 39 straipsnio 3 dalį“. Panašus dokumentas priimtas Sanglaudos fondui (žr. Komisijos sprendimą C/2002/2871).

^v Sprendimo *Telaustria*, C-324/98, [2000], Rink. p. I-10745, 62 punktas, Sprendimo *Coname*, C-231/03, [2005], Rink. p. I-7287, 16–19 punktai ir Sprendimo *Parking Brixen*, C-458/03, [2005], Rink. p. I-8585, 49 punktas.

^{vi} Sąvoka „tinkamas viešumo laipsnis“ pirmiausia reiškia šiuos dalykus:

a) vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principai reiškia, kad **turi būti siekiama skaidrumo**, t. y. kiekvienam galimam konkurso dalyviui užtikrintas **tinkamas viešumo laipsnis, leidžiantis konkuruoti dėl sutarties**. Laikantis skaidrumo įsipareigojimo būtina užtikrinti, kad **kitoje valstybėje narėje esanti įmonė gautų tinkamą informaciją apie sutartį iki jos sudarymo**, kad, jai pageidaujant, **ji galėtų pareikšti norą** sudaryti tą sutartį.

b) Tam tikrais atvejais, kai dėl ypatingų aplinkybių, pavyzdžiui, dėl labai mažos ekonominės svarbos, kitose valstybėse narėse esantys ekonominės veiklos vykdytojai nebūtų suinteresuoti sudaryti sutartį. Tokiu atveju poveikis pagrindinems laisvėms turi būti vertinamas kaip per daug neapibrėžtas ir netiesioginis, kad būtų galima taikyti standartus, nustatytus pirminėje Bendrijos teisėje, todėl nebūtų pagrindo taikyti finansines pataisas.

Pačios perkančiosios organizacijos turi nuspręsti, ar būsima sutartis gali būti aktuali kitose valstybėse narėse esantiems ekonominės veiklos vykdytojams. Komisijos nuomone, šis sprendimas turi būti priimamas įvertinus konkretaus atvejo aplinkybes, pavyzdžiui, sutarties dalyką, jos numatomą vertę, atitinkamo sektoriaus ypatybes (dydį, rinkos struktūrą, komercinę veiklą ir kt.) ir geografinę sutarties vykdymo vietą.

^{vii} Žr. Sprendimo *Komisija prieš Airiją*, C-507/03, [2007], Rink. p. I-9777, 32 punktą.

^{viii} Byla T-384/10 *Ispanija prieš Komisiją* (GIASA), OL C 225, 2013 8 3, p. 63–63.

^{ix} Sutarčių, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos direktyvos, atveju reikia nustatyti, ar yra aiškus tarptautinis susidomėjimas ir ar nepažeidžiami nacionalinės viešojo pirkimo teisės aktai. Dėl šio klausimo žr. šių gairių 1.2.2 skirsnį. Jeigu yra tarptautinis susidomėjimas arba jeigu pažeidžiama nacionalinė teisė, reikia nustatyti tokiu atveju reikalingo viešumo lygį. Tokiomis aplinkybėmis, kaip nurodyta Komisijos aiškinamojo komunikato 2006/C 179/02 2.1.1 skirsnyje, įsipareigojimu siekti skaidrumo reikalaujama, kad kitoje valstybėje narėje įsikūrusi įmonė gautų atitinkamą su sutartimi susijusią informaciją iki sutarties sudarymo ir tokiu būtu turėtų galimybę pateikti pasiūlymą arba išreikšti susidomėjimą šia sutartimi. Praktiškai tai reiškia, kad skelbimas apie pirkimą buvo paskelbtas nacionaliniu lygmeniu (pagal nacionalinės teisės aktus arba susijusias taisykles) arba laikytasi būtiniausių informacijos apie sutartį standartų. Daugiau informacijos apie šiuos standartus rasite Komisijos aiškinamojo komunikato 2.1 skirsnyje.

^x Šie laikotarpiai nustatomi ribotiems konkursams ir derybų procedūroms paskelbiant skelbimą apie pirkimą.

^{xi} Šie laikotarpiai nustatomi ribotiems konkursams ir derybų procedūroms paskelbiant skelbimą apie pirkimą.

^{xii} Sudarytą sutartį galima šiek tiek pakeisti, net jei tokia galimybė ar atitinkamos išsamios įgyvendinimo taisyklės nėra aiškiai ir tiksliai nustatytos skelbime apie pirkimą arba konkurso dokumentuose (žr. Europos Teisingumo Teismo sprendimo *Succhi di frutta*, C-496/99, 118 punktą). Kai konkurso dokumentuose tokia galimybė nėra numatyta, sutartį galima pakeisti, jeigu pakeitimai nėra esminiai. Pakeitimas laikomas esminiu, jeigu:

- (a) perkančioji organizacija nustato sąlygas, pagal kurias būtų buvę galima priimti kitus konkurso dalyvius, nei iš pradžių, jeigu jos būtų buvę įtrauktos į pradinę konkurso procedūrą;
- (b) dėl pakeitimo leidžiama sudaryti sutartį su kitu konkurso dalyviu, nei priimtu iš pradžių;
- (c) perkančioji organizacija išplečia sutarties taikymo sritį ir įtraukia iš pradžių neįtrauktus darbus, paslaugas ar prekes;

(d) dėl pakeitimo pakinta ekonominė pusiausvyra rangovo naudai pradinėje sutartyje nenumatytu būdu.

^{xiii} Žr. xii galinę išnašą.

^{xiv} Šiuo metu vienintelis pradinės kainos pakeitimas, kurio Teismas nelaiko esminiu, yra kainos sumažinimas 1,47 ir 2,94 % (žr. Sprendimo *Pressetext*, C-454/06, 61 ir 62 punktus). Bylose T-540/10 ir T-235/11 Bendrasis Teismas pritarė finansinėms pataisoms, susijusioms su mažesniais nei 2 % pradinės kainos pakeitimais.

^{xv} Žr. xii galinę išnašą.

^{xvi} Sąvoka „nenumatytos aplinkybės“ turėtų būti aiškinama atsižvelgiant į tai, ką rūpestinga perkančioji organizacija turėjo numatyti (pvz., nauji reikalavimai, atsiradę priėmus naujus ES ar nacionalinės teisės aktus, ar techninės sąlygos, kurių nebuvo galima numatyti nepaisant techninių tyrimų, kuriais pagrįstas projektas ir kurie atlikti pagal pažangiausius metodus). Papildomi darbai, paslaugos ar prekės dėl to, kad nebuvo tinkamai pasirengta konkursui ar projektui, negali būti laikomi „nenumatytomis aplinkybėmis“. Žr. pirmiau nurodytas bylas T-540/10 ir T-235/11.

^{xvii} Direktyvoje 2004/17/EB riba nėra nustatyta. Apskaičiuodamos 50 % ribą perkančiosios organizacijos atsižvelgia į papildomus darbus ar paslaugas. Šių papildomų darbų ar paslaugų vertės negalima kompensuoti atšauktų darbų ar paslaugų verte. Atšauktų darbų ar paslaugų vertė neturi įtakos skaičiuojant 50 % ribą.